

Lausunto: Hiilineutraali Suomi 2035 – kansallisen ilmasto- ja energiastrategian luonnos

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/11385/2020

Kysymykset Ilmasto- ja energiastrategian linjausten vaikutuksista

3) Kansantalousvaikutukset (strategian luku 3.3)

Kansantaloudellisten vaikutusten osalta luonnoksessa arvioidaan, että vaikutukset ovat suhteellisesti suurempia keski- ja suurituloisille. Vaikutusten arvioinnissa tulee kuitenkin huomioida se, että köyhemmissä perheissä suurempi osa tuloista menee perusmenoihin (asuminen, ruoka, lääkkeet, liikkuminen) kuin hyvätuloisissa perheissä, jolloin perustarpeiden hintojen nousu kohdistuu vahvasti pienituloisiin. Pahimmassa tapauksessa voi toteutua se, että esim. sähkönhinnan noustessa joudutaan tinkimään muista perustarpeista ja vähentämään esim. ruokamenoja, jotta voidaan kattaa sähkön ja lämmityksen kulut. Lapsivaikutuksia tulisikin arvioida myös siitä syystä, että lapset eivät voi suoraan vaikuttaa perheen tulojen kohdistumiseen tilanteessa, jossa heidän hyvinvointinsa on vaarassa heikentyä. Kansantaloudellisissa vaikutuksissa tulisi huomioida vahvasti myös lapsiköyhyys ja huono-osaisuus ja kuinka vaikutukset kohdistuvat heihin.

4) Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset (strategian luku 3.4) sekä sukupuolivaikutukset (strategian luku 3.5)

Perus- ja ihmisoikeusvaikutuksissa tulisi erityisenä osa-alueena huomioida ja arvioida lapsivaikutukset. Kansallisessa lapsistrategiassa todetaan, että “lapsiin ja perheisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi otetaan systemaattiseksi osaksi päätöksentekoa ja toimintaa hallinnon kaikilla tasoilla, ja niitä tuetaan lapsivaikutusten arvioinnin käyttöönotossa ja toteuttamisessa” ja tämän strategisen linjauksen tulisi näkyä myös ilmasto- ja energiastrategiassa.

Ilmasto- ja energiastrategian kannalta keskeisissä perusoikeuksissa tulisi huomioida myös lapsen oikeudet ja lasten osallisuus. Kansallisen lapsistrategian linjaus lasten osallisuudesta, oikeudesta tulla kuulluksi ja tiedonsaannista heitä suoraan tai välillisesti koskevassa päätöksenteossa ja toiminnassa tulisi näkyä vahvasti myös ilmasto- ja energiastrategian linjauksissa, sillä ilmasto- ja energiapolitiittiset toimenpiteet koskevat myös lapsia.

Lapsivaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi ovat kansallisen lapsistrategian mukaan keskeisiä työvälineitä lapsen edun varmistamiseksi, sekä Suomen perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden toimeenpanon seuraamiseksi, joten niitä olisi syytä käyttää myös ilmasto- ja energiastrategiassa ja sen toimeenpanossa.

Lapsivaikutusten arviointi tunnistaa erilaiset lapsi- ja nuorisoryhmät, esimerkiksi eri-ikäiset lapset ja nuoret ja erilaisessa elämäntilanteessa olevat ja erilaisista taustoista tulevat lapset ja nuoret. Siinä kiinnitetään erityistä huomiota vähemmistöryhmiin kuuluviin ja syrjinnälle alttiisiin lapsi- ja nuorisoryhmiin. Arvioinnissa tulee myös esille *myönteiset ja kielteiset sekä tarvittaessa neutraalit vaikutukset y välittömät ja välilliset vaikutukset y lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutukset.*

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163343/VNK_2021_5.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lapsivaikutusten arviointi tuo myös esille *nuoret ovat tärkeitä tiedontuottajia ja heidän kuulemisensa on tärkeä osa lapsivaikutusten arviointia. Arvioinnissa on mahdollista hyödyntää myös aiemmin kerättyä ajankohtaista ja relevanttia lapsilta ja nuorilta kerättyä tietoa.* Ennakoarvioinnin lisäksi huolehditaan lain toimeenpanon seuranta-arvioinnista.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163343/VNK_2021_5.pdf?sequence=1&isAllowed=y

5) Vaikutus energiajärjestelmään (strategian luku 4)

Energiaköyhyyden määritelmässä (kohta 4.6.4.) kokonaiskuva jää hieman vajaaksi. Pienituloisissa perheissä tuloista suurempi osa menee perusmenoihin kuin hyvätuloisissa perheissä. Vaikkakin Suomen sosiaaliturva kattaa myös energiaan ja liikkumiseen liittyviä kustannuksia, on sosiaaliturvan taso jäljessä energian ja liikkumisen hinnoista. Useissa pienituloisissa perheissä siirretään muita menoja lämmityksen ja sähkön maksamisen vuoksi, mikä aiheuttaa riskejä perheiden ja lasten hyvinvoinnille. Olisikin tärkeää selvittää energiaköyhyyttä tarkemmin pienituloisten ja lasten näkökulmasta sekä energiaköyhyyden alueellisia eroja. Lapsiperheitä ei huomioida riittävästi nimenomaan energiaköyhyyden näkökulmasta ja olisi tarpeen tehdä Taulukossa 2 (s. 67) mainittu selvitys, jossa tunnistetaan myös lapsivaikutukset.

Muut Ilmasto- ja energiastrategian osat

Avoin vastaus muita Ilmasto- ja energiastrategian osia koskien

Pelastakaa Lapset ry edellyttää, että sosiaalinen kestävyys ja lapsiköyhyys ja huono-osaisuus huomioidaan niin kansallisessa, kuin kansainvälisessä ilmasto- ja energiapolitiikassa. Suomi on sitoutunut Agenda 2030 mukaisiin kestävä kehityksen tavoitteisiin ja niitä edistävään politiikkaan. Agenda 2030:n tavoitteina on muun muassa köyhyyden poistaminen ja eriarvoisuuden vähentäminen ja se, että kukaan ei jää kehityksestä jälkeen. Näiden tavoitteiden tulee näkyä laajasti myös Suomen kansallisessa ilmasto- ja energiastrategiassa ja sen toimeenpanossa. Erityisesti vihreän

siirtymän tukemiseen ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen kehittyvissä maissa on allokoitava riittävästi varoja ja niiden toteutumista on seurattava kaikissa Suomen yhteistyömaissa.

Valtioneuvoston Agenda 2030 –selonteossa todetaan, että Suomessa elää ihmisiä suhteellisessa köyhyydessä, joista moni kuuluu lapsiperheisiin. Selonteossa asetettu tavoite hyvinvoinnin edistämisestä ja eriarvoisuuden vähentämisestä on otettava huomioon myös ilmasto- ja energiapolitiittisissa toimenpiteissä, jotta erityisesti näihin köyhiin lapsiperheisiin suoraan tai välillisesti kohdistuviin vaikutuksiin voidaan reagoida muilla politiikkatoimilla. Samalla tulee muistaa ja huomioida myös globaali vastuunkanto ilmasto- ja energiapolitiikassa.